

מצות מילה במקום סכנה

הרא"ם [שמות ד, כד] הקשה מדוע משה לא מל את בנו כשיצא לדרך מחמת חשש סכנה, הרי אצל בן נח לא התחדשה ההלכה שפיקוח נפש דוחה כל התורה.

ונראה ליישב שאין חיוב למול כשיש חשש סכנה גם בלי ההלכה של פיקוח נפש שבכל התורה, משום שמצות מילה היא כריתת ברית עם הקב"ה, ובשביל זה צריך שיחיה אחרי שימול, אבל אם ימות אין כאן כריתת ברית ולא נתקיימה המצוה כלל, ולכן משה לא מל מחמת חשש סכנה.

ונראה להביא ראיה ליסוד זה, ממה שכתב רש"י ביבמות [סד, ב ד"ה איסורא] שאם מל תינוק מסוכן בשבת הרי הוא כמל שלא בזמנו בשבת, והוא מחלל שבת. ולכאורה קשה מדוע חילל שבת הרי למעשה מל את התינוק וקיים מצות מילה, אלא שלא היה חייב בפועל לקיים משום שפיקוח נפש דוחה כל התורה, ומדוע חילל שבת. ומוכח שבמקום סכנה אין כאן קיום מצות מילה.

מדוע רק סיום המילה יש לה תורת מילה

במסכת עבודה זרה [כז, א] יש מאן דאמר שסובר שאשה פסולה למול, והגמרא מקשה על שיטה זו איך צפורה מלה את בנה, ותירצה שצפורה רק התחילה למול, ומשה גמר למול.

והקשה הכלי חמדה [שמות ד, כה] שלמאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף גם מילה ישנה מתחילה ועד סוף, וא"כ איך צפורה יכלה להתחיל את המילה.

ונראה לומר שבמילה המצוה היא הסרת הערלה מהגוף, ולכן רק סיום המילה שהיא הסרת הערלה יש לו דין מילה, משא"כ בשחיטה שהמתיר הוא החתיכה של הסימנים, ולכן שם יתכן שכל חתיכת הסימנים יש לה תורת שחיטה.

בענין הקל וחומר של חנניה מישאל ועזריה מהצפרדעים

בגמרא בפסחים [נג, ב] מבואר שחנניה מישאל ועזריה למדו בקל וחומר מהצפרדעים, שאם הצפרדעים נכנסו לתנורים ומתו, ודאי גם אנחנו צריכים למסור נפשנו על קידוש ה'. והקשו תוספות [ד"ה מה] מדוע היו צריכים ללמוד מהצפרדעים, הרי בסנהדרין [עד, א] מפורש שאם כופים על אדם לעבור אפילו על מצוה קלה אם הוא בפרהסיא יהרג ואל יעבור, וא"כ גם שם הרי כפו עליהם לעבוד עבודה זרה בפרהסיא, ופשוט שיש להם למסור נפשם. ותירצו תוספות שיכלו לברוח.

והקשה השבות יעקב [ח"ב סימן קו] שא"כ איך למדו חנניה מישאל ועזריה מהצפרדעים, הרי הצפרדעים לא יכלו לברוח כמו שנאמר 'ועלו בביתך ובתנורך'.

ויש ליישב שהרי הצפרדעים לא היו מצווים כלל וכלשון הגמרא שם, ולכן למדו מהם, שאם הם מסרו נפשם על קידוש ה' בלי שנצטוו, מוכח שמותר למסור נפש בשביל שיתקדש ה', אף שאינו מצווה. וא"כ גם אנחנו, אע"פ שיכולים לברוח, ואיננו מצווים להרג על קידוש ה', מכל מקום מותר למסור את נפשנו כיון שע"ז יתקדש ה'.

קטעים אלו הם חלק מספרי אבני המקום העומד בעזה"ת לצאת לאור, כל הערה תתקבל בברכה גדולה

שאלה

ילד הבוכה כמעט כל הלילה, וזה מאד מפריע לשכנים, ההורים הלכו לטובי הרופאים והרופאים אמרו שלילד אין כל בעיה, וזה יעבור, אך נוסף על זה שההורים אינם יכולים לישון כמעט כל הלילה, נוסף עליהם צרה נוספת שהשכנים התחילו להתלונן אצלם, שהבכי של התינוק מאד מפריע להם לשינתם, וגם הילדים שלהם מתעוררים בלילה מהבכי של התינוק, וזה משבש להם את כל היום שלמחרת, על כן הם מבקשים מההורים או שיעזבו את דירתם, או שיכניסו את הילד למוסד, עד שיעברו התקפי הבכי, האם השכנים יכולים לדרוש זאת מההורים?

תשובה

כתב הריב"ש הביאו הרמ"א (סימן קנו ס"ב) שבנזקי שכנים אפילו בדבר שהבריאים אינם יכולים למחות, אם הוא חולה יכול למחות. וכתב החזו"א (ב"ב סימן יג ס"ק יא) שאין דברי הריב"ש אמורים אלא בעושה דבר שאינו עיקר דירה, כמו בעושה אריגה, שאין זה מצוי בכל אדם ולא ברוב בני אדם, אבל אם עושה דברים שרוב בני אדם עושין, אין יכול למחות. ורשאי אדם לבנות בית אצל חבירו ולהכניס את העוללים והיונקים שצועקים בלילה, ואין החולה יכול לעכב עליו, דהרי אינו חייב לצאת מדירתו, עכ"ד.

ויתכן שדברי החזו"א אמורים רק בעוללים ויונקים שכך הוא דרך העולם, ועל דעת כך כולם קנו שם דירות, אבל לא במקרה חריג של בכיות שאין אנשים רגילים להם והוא מטרד לכולם.

והנה נאמר במסכת סנהדרין דף קד ע"ב מעשה באשה אחת שכנתו של רבן גמליאל שמת בנה, והיתה בוכה עליו בלילה, שמע רבן גמליאל קולה ובכה כנגדה, ויעוין במהרש"א שהביא בשם איכה רבתי, שכשהיה שומע קול בכיה, היה נזכר בחורבן הבית, והיה בוכה על החורבן. עד שנשרו ריסי עיניו, למחר הכירו בו תלמידיו והוציאוה משכונתו.

הרי שהבוכה בצורה מוגזמת, מותר להוציאה משכונתם, ואפשר לדחות איה זו בכמה אנפין, א. שנשיא שאני, שהרי כל עם ישראל צריכים לו, צורך כל ישראל שיישן בלילה. ב. עוד אפשר לדחות שלא הוציאו בכפיה, אלא שהביאו לה דירה טובה יותר והסכימה להתפנות לשם.